

YOSHLAR HUQUQIY TARBIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI

MELIKUZIEVA M.A.,

Qo'qon DPI

<https://doi.org/10.47689/STARS.university-pp337-339>

Annotatsiya: *Yoshlar huquqiy tarbiyasining pedagogik asoslarida huquqiy ong – huquqiy madaniyatning g'oyat muhim qismlaridan biri bo'lib, u, eng avvalo, odamlarning qonunga munosabatlarini ifodalovchi qarashlari va e'tiqodlaridan, ularning huquqiy tasavvurlaridan, intilish va tuyg'ularidan iboratdir. Huquqiy ong o'z ichiga huquqiy tushuncha, huquqiy his-tuyg'u, xohish-iroda kabi qismlarni qamrab oladi.*

Kalit so'zlari: *huquqiy his-tuyg'u, Vatan, xalq, millat.*

O'zbekiston Respublikasi o'z mustaqilligining dastlabki kunlaridan boshlab yosh avlodning barkamolligi, mustaqil fikrli va ma'suliyatli bo'lishi, milliy istiqlolni qadrlash, milliy qadriyatlarga chuqur hurmat, vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, jismnan va ma'nan sog'lom bo'lishi uchun bir qator tizimli ishlarni amalga oshirdi. Shu bilan birga, ularning haq-huquqlari, qonuniy manfaatlarining himoyasini ta'minlash maqsadida huquqiy asoslar ham yaratildi.

“Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish” dasturi qabul qilindi. Shuningdek, “Huquqiy tarbiyani yaxshilash, aholining huquqiy madaniyati darajasini yuksaltirish, huquqshunos kadrlarni tayyorlash tizimini takomillashtirish, jamoatchilik fikrini o'rganish haqida” Prezident Farmoni imzolandi. Qabul qilingan mazkur qaror va qonunlar barkamol shaxs tarbiyasining muhim tarkibiy qismi bo'lib, shaxsning huquqiy madaniyatini yuksaltirishga qaratilganidir.

Huquq – qonun belgilab bergan erk me'yoridir. Huquq kishi zimmasiga insoniy majburiyatlarni, talablarni yuklaydi.

Huquqiy ong – huquqiy madaniyatning g'oyat muhim qismlaridan biri bo'lib, u, eng avvalo, odamlarning qonunga munosabatlarini ifodalovchi qarashlari va e'tiqodlaridan, ularning huquqiy tasavvurlaridan, intilish va tuyg'ularidan iboratdir. Huquqiy ong o'z ichiga huquqiy tushuncha, huquqiy his-tuyg'u, xohish-iroda kabi qismlarni qamrab oladi.

Huquqiy tarbiyaning asosiy maqsadi – bu madaniyatni shakllantirish, yoshlarning huquqiy demokratik davlat sharoitida yashash qobiliyatini tarbiyalash, huquq tushunchasining mohiyatini anglash orqali yosh avlodda yuksak darajadagi fuqarolik madaniyatini shakllantirish, ularni xalq, Vatan, jamiyat uchun fidoyi insonlar etib tarbiyalashdan iboratdir.

Huquqiy tarbiya vazifalari quyidagilardan iborat:

– yoshlarni doimiy ravishda jamiyatda ustuvor mavqega ega bo'lgan huquqiy va huquqiy me'yorlarga rioya etishga o'rgatib borish;

- yoshlarga fuqarolik huquq va burchlari to'g'risida dastlabki ma'lumotlar berib borish, ularda huquqiy faoliyatni tashkil etish borasida boshlang'ich ko'nikma va malakalar hosil qilish;

- yoshlarda davlat ramzlariga hurmat va muhabbatni qaror toptirish, respublika Prezidenti sha'ni, or-nomusini himoya qilishga tayyorgarlik hissini shakllantirish;

- yoshlarda xalq o'tmishi, milliy qadriyatlariga nisbatan muhabbat tuyg'usini uyg'otish, ularda g'ururlanish, faxrlanish va iftixor hislarini oshirish;

- Vatan, xalq va millat ishiga sodiqlik, o'z manfaatlarini yurt manfaatlari bilan uyg'unlashtira olishiga erishish, fidoyi fuqaroni tarbiyalab voyaga yetkazish;

- Vatan, yurt ozodligi va mustaqilligini e'zozlovchi, ardoqlovchi, uni himoya qilishga tayyor fuqaroni tarbiyalash ishiga keng jamoatchilik e'tiborini jalb etish;

- yoshlarda huquqiy tarbiyani tashkil etishda shaxsning davlat Konsistitutsiyasi-da ko'rsatilgan huquqlaridan foydalanish hamda burchlarning bajarilishi xususida ma'lumotlar berish, ularda ijtimoiy faoliyatni tashkil etishda huquqlaridan foydalanish va burchlarini bajarish bo'yicha ko'nikma va malakalarni hosil qilish maqsadga muvofiqdir;

- (qonunga) huquqqa, jamoatdagi tartibni saqlovchi organ va shaxslarga hurmat va muomalani shakllantirish;

- O'zbekiston Respublikasi Konsistutsiyasi qonunchilik asoslari zimmasidagi huquq va majburiyatlarni bilish;

- qonunlar va boshqa huquqiy hujjatlarga qat'iy amal qilish va fuqarolik burchi va ma'suliyatini chuqur his etish;

- qonunbuzarlarga qarshi kurashishga shay turish;

- huquqiy demokratik davlat insoniylik prinsiplariga hurmat bilan qarash va boshqalar kiradi.

Huquqiy tarbiya oldiga qo'ygan umumiy vazifa shaxsga qonunlarni va unga amal qilish yo'llarini o'rgatishdir. Huquqiy tarbiyaning yuridik vazifasi shaxsda muayyan holatlarda zarur huquqiy normalarni qo'llay olish qobiliyatini tarbiyalashdir.

Huquqiy tarbiya oilada, bog'chada, maktabda, bilim yurtlarida, oliy o'quv yurtlarida olib boriladi. Huquqiy tarbiya – tarbiyalanuvchilarning xulq-atvoriga ta'sir ko'rsatuvchi, ularni tartib doirasida tutish uchun asos bo'la oladigan bilim berishdir. Lekin tarbiyachi faqat bilim beribgina qolmasdan, tarbiyalanuvchilarga har xil shaklda ta'sir ham o'tkazishi kerak.

Bolalar tarbiyani, avvalo, oilada ota-onasidan oladi. Hammamizga ma'lumki, bola yaxshilikni ham, yomonlikni ham, eng avvalo, oiladagi kattalarning xatti-harakatidan o'rganadi. Ota-onalar o'z xulq-atvorlari bilan farzand hurmatiga sazovar bo'lishlari, uning hayot yo'lida o'rnak bo'lishlari lozim.

Huquqiy tarbiya bir necha qismlardan iborat bo'lib, umumiy tarbiyaning bir turidir. Bolani tarbiyalash uchun, avvalo, ota-onalarning o'zlari hayotni yaxshi bilishlari, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini, unda ko'rsatilgan fuqarolik tushunchasini, fuqarolar huquqi, erkinliklari va burchlari nimadan iborat ekanligini o'rganib chiqishlari shart. Ular qonunlarda ko'rsatilgan, hamma uchun majburiy bo'lgan huquqiy qoidalarni bilganlaridan keyingina ularni o'z farzandlariga asta-sekin o'rgatib, tushuntirib boradilar.

Bolalarga tabiatni muhofaza qilish haqidagi qonunlarni tushuntirib, nima maqsadda bu ishlar qilinishini ham aytib borish lozim. Bu davlat tabiat boyliklarini muhofaza qilishni, ularning faqat kishilarning hozirgi avlodlari manfaatlari yo'lida-

gina asrash yo'lida qonuniylikni ta'minlaydi. Farzandlarimiz shuni aniq tushunishlari kerakki, tabiatning bugungi ne'matlarini ertaga boshqalar ham ko'rishlari lozim. Shuning uchun mamlakatimizning kam uchraydigan hayvon va o'simliklar dunyosini muhofaza qilish, asrash O'zbekiston Respublikasi har bir fuqarosining burchidir. Shuningdek, ota-onalar bahor faslida qaldirg'ochlarga uychalar yasab, ularning uchib kelishlarini kutishlari, daraxt ekib, ularni parvarishlashlari ham bolaning hayotida o'rnak bo'ladi.

Har kuni berilgan ishning vaqtida bajarilishi talab qilib turilsa, bola shunga o'rganadi. Mehnat qilishni o'rgangan, ota-onasining og'irini yengillatishga odatlangan bola huquq qoidalarini buzishga yo'l qo'ymaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi – 1992-y.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022-yildagi PF-60-son Taraqqiyot strategiyasi.
3. Mirziyoev Sh.M. “Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligi garovi” mavzusidagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ru'zasi. – T.: “O'zbekiston”, 2017. – B. 23.